

Oral Kontraseptifler Hakkında Toplumun Farkındalık Düzeyi

Çağlar Helvacıoğlu¹, Hediye Dağdeviren², Ammar Kanawati³, Hüseyin Cengiz³, Murat Ekin³

¹Süleymaniye Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Eğitim Araştırma Hastanesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği, İstanbul, Türkiye

²İstanbul Aydın Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği, İstanbul, Türkiye

³Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim Araştırma Hastanesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği, İstanbul, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bizim bu çalışmada amacımız Türk toplumunun oral kontraseptif kullanma konusundaki farkındalık düzeyini belirlemektir.

Yöntem: Çalışmamıza kadın doğum polikliniklerine Haziran 2015-Eylül 2015 tarihleri arasında başvuran 1083 gönüllü aldık. Çalışmamızda yüz yüze soru cevap şeklinde 20 soru içeren bir anket formu kullandık ve formda oral kontraseptifler ile korunma hakkında sorular sorduk.

Bulgular: Çalışmamıza katılan kadınların %72'si daha önce oral kontraseptifleri duymuş olmasına rağmen korunma yöntemi olarak oral kontraseptifleri kullananların oranı sadece %10.8 düzeylerinde idi. Gönüllülerin %27.8'in oral kontraseptif kullanma konusunda çekinceli olduklarını belirttiler. En sık gözlenen çekince nedeni ise %40.8'lik oran ile kilo alımı idi. Bunlarla beraber gönüllülerin %72'si bir başkasına oral kontraseptif tavsiye etmeyeceklerini belirttiler.

Sonuç: Jinekologlar tarafından kontrasepsiyon ve jinekolojik endikasyonlarla oral kontraseptifler sıklıkla reçete edilmektedir. Buna rağmen toplumumuz oral kontraseptif kullanma konusunda çekinceli davranmaktadır. Bu konuda toplumun bilinç düzeyi artırılmalıdır.

Anahtar kelimeler: Oral kontraseptifler, kontrasepsiyon, aile planlaması

ABSTRACT

Public awareness level about the oral contraceptives

Objective: The aim of this study is to determine the level of awareness of Turkish community regarding the use of oral contraceptives.

Method: The study was conducted at our gynecology clinic between June 2015-September 2015. The study was included 1083 patients who accepted to participate. For collecting data; a form of the questionnaire was used which has given information about the oral contraceptives and status of socio-demographic characteristics of the patients.

Results: Although 72% of the participant had previously heard oral contraceptives, the rate of those using oral contraceptives was just 10.8%. 27.8% of the participant were hesitant to use oral contraceptives. The most common concern was weight gain with a rate of 40.8%. In addition 72.0% participant reported that; they would not recommend oral contraceptives to another person.

Conclusion: Gynecologists often prescribe oral contraceptives for contraception and gynecological indications. However, our society is hesitant to use oral contraceptives. In this regard, the level of awareness of the community should be increased.

Keywords: Oral contraceptives, contraception, family planning

Geliş tarihi/Received: 01.04.2017 Kabul tarihi/Accepted: 01.05.2017

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Çağlar Helvacıoğlu, Süleymaniye Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Eğitim Araştırma Hastanesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği, İstanbul, Türkiye **Telefon/Phone:** +90-505-953-3648 **E-posta/E-mail:** caglarhel@hotmail.com

Atıf/Citation: Helvacioğlu C, Daddeviren H, Kanawati A, Cengiz H, Ekin M. Public awareness level about the oral contraceptives. Bakırköy Tıp Dergisi 2018;14:53-6. <https://doi.org/10.5350/BTDMJB.20170401101511>

GİRİŞ

Aile planlaması ve kontrasepsiyon günümüzde giderek önem kazanmaktadır. Tüm dünyada istenmeyen gebelikler giderek artan sorun olmaktadır. İstenmeyen gebelik neticesinde anne sağlığı ve toplum olumsuz yönde etkilenmektedir. Yapılan çeşitli çalışmalarda, aile planlaması programlarına ağırlık verilmesi ile anne ölümlerinin %30-40, bebek ölümlerinin de en az %20 oranında azalacağı belirtilmektedir (1,2). Ülkemizde 1965 yılında kabul edilen ilk nüfus planlaması yasası ile kontraseptif metodların kullanım, dağıtım ve satışı serbest bırakılmış ve aile planlaması eğitim ve uygulamaları başlamıştır (3).

Kontrasepsiyon amacı ile; bariyer yöntemler, oral kontraseptifler (OKS), rahim içi araç (RIA), sterilizasyon, acil kontrasepsiyon, enjektabl hormonal kontraseptifler ve cilt altı implantlar gibi modern yöntemler olduğu gibi, takvim yöntemi, geri çekme gibi geleneksel yöntemlerde mevcuttur. Yapılan çalışmalarda gebelikten koruma başarısı daha düşük olmasına karşın geleneksel yöntemi tercih eden çiftlerin oranı oldukça yüksek olduğu gösterilmiştir (4,5).

Hormonal kontraseptiflerin kullanımı, güvenli fertilitate kontrolü sağlamaları nedeniyle, çok kısa zamanda tüm dünyada yaygınlaşmıştır. Bu ilaçlar bugün özellikle Batılı ülkelerde, en popüler kontrasepsiyon aracı olarak kullanılmaktadır. Araştırmacılar olarak kendi pratiğimizde OKS kullanımı konusunda çekince olduğuna görüyorduk. Bu çalışmada amacımız toplumumuzun OKS bakış açısını ve OKS kullanımı ile ilgili çekincelerini ortaya koymaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmamız yerel etik kurul onayının ardından, 1 Nisan-1 Haziran 2016 tarihleri arasında Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim Araştırma Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniklerine başvuran ve çalışmaya katılmayı kabul eden 1083 gönüllü ile yapılmıştır. Gönüllülerle yüzyüze görüşülerek, sosyo-demografik özelliklere ek olarak, OKS ile ilgili bilinç düzeyini ölçecek 20 sorudan oluşan anket dolduruldu.

İstatistiksel analizler için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 Statistical Software (Utah, USA) programı kullanıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metodların (Ortalama, Standart sapma,

ortanca, sıklık, yüzde) yanı sıra normal dağılım gösteren değişkenlerin gruplar arası karşılaştırmalarında Student t test kullanıldı. Kesikli değişkenleri karşılaştırılmasında ise Pearson ki-kare testi kullanıldı. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirildi.

BULGULAR

Çalışmamız, 1 Nisan-1 Haziran 2016 tarihleri arasında Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim Araştırma Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniklerine başvuran ve çalışmaya katılmayı kabul eden 1083 gönüllü ile yapılmıştır. Tablo 1'de çalışmaya katılan gönüllülere ilişkin demografik verilere yer verilmiştir. Çalışmaya katılanların yaşları 18 ile 72 yıl arasında değişmekte olup ortalama 34.92 ± 10.54 yıl olduğu görülmektedir. Gönüllülerin %47.4'ünün ($n=513$) ilkökul mezunu olduğu, gelir düzeyi olarak %72.9'unun ($n=789$) aylık 1000 tl civarında olduğu, %78.8'inin ($n=853$)

Tablo 1: Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

	Min-Max	Ort±SD
Yaş (yıl)	18-72	34.92±10.54
	n	%
Eğitim		
Okur-Yazar Değil	43	4.0
İlkokul	513	47.4
Lise	300	27.7
Üniversite	227	21.0
Gelir		
1000tl	789	72.9
3000tl	264	24.4
5000tl ve fazla	30	2.8
Medeni Hali		
Evli	853	78.8
Bekâr	230	21.2
Meslek		
Ev hanımı	805	74.3
Emekli	25	2.3
Memur	73	6.7
İşçi	56	5.2
Serbest meslek	74	6.8
Öğrenci	50	4.6
Çocuk Sayısı		
Çocuk Yok	267	24.7
1 Çocuk	207	19.1
2 Çocuk	288	26.6
3 Çocuk ve üzeri	321	29.6

Tablo 2: Oral Kontraseptif Kullanımına İlişkin Bulgular

	n	%
Korunma Yöntemi Kullanma		
Hayır	535	49.4
Evet	548	50.6
OKS	59	10.8
RİA	149	27.2
Prezervatif	124	22.6
Koitus interruptus	143	26.1
Tüp ligasyon	48	8.8
Diğerleri	25	4.6
OKS Bilgisi		
Evet	906	83.7
Hayır	177	16.3
OKS Kullanımı		
Evet	412	38.0
Hayır	671	62.0
OKS Kullanımında Çekince		
Evet	301	27.8
Hayır	782	72.2

evli olduğu ve meslek olarak %74.3'ünün (n=805) ev hanımı olduğu gösterilmiştir.

Tablo 2'de doğum kontrol hapi kullanımına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Çalışmaya katılan gönüllülerin ½'sinin daha önce kontrasepsiyon yöntemi kullanmadığı gösterilmiştir. Kontrasepsiyon yöntemi kullananların %10.8'i (n=59) OKS, %27.2'sinin (n=149) RİA, %22.6'sının (n=124) prezervatif, %26.1'inin (n=143) koitus interruptus, %8.8'inin (n=48) tüp ligasyon ve geri kalan %4.6'sının (n=25) diğer yöntemleri kullanarak gebelikten korunduğu gösterilmiştir.

Tablo 2'de ayrıca gönüllülerin oral kontraseptif bilgi durumu, daha önce OKS kullanım durumu ve OKS kullanımı ile ilgili çekincesi olup olmadığı gösterilmiştir. Buna göre gönüllülerin %83.7'si (n=906) daha önce OKS'lere ilişkin bil-

gisi olduğu, %62'sinin (n=671) daha önce OKS kullanmadığı ve %27.8'inin (n=301) OKS kullanımı ile ilgili çekincesi olduğu gösterilmiştir.

Tablo 3'te oral kontraseptiflere ilişkin bilgi durumu gösterilmiştir. Buna göre gönüllülerin %16.2'sinin (n=175) adet düzensizliği yaptığını, %25'inin (n=271) tüylenme yaptığını, %12.6'sının (n=136) infertilite sebebi olduğunu, %40.8'inin (n=442) kilo aldığını, %7.2'sinin (n=78) kansere sebep olabileceğini ve %6.7'sinin (n=73) meme hastalığı yapabileceğini düşündüğü gösterilmiştir. OKS kullanırken sigara içimi ile ilgili olarak gönüllülerin %23.7'sinin (n=257) evet, %13.4'ünün (n=145) hayır ve %62.9'unun (n=681) fikir beyan etmedikleri gösterilmiştir. Tüm bunlara ek olarak çalışmaya katılanların %28'i (n=303) çevresindekilere OKS önerirken %72'sinin (n=780) önermediği tespit edilmiştir.

TARTIŞMA

Günümüzde sıklıkla görülen istenmeyen gebelikler, doğru zamanda, doğru yerde ve uygun koşullarda yapılacak müdahalelerle önlenilecek bir kadın ve halk sağlığı sorunudur. Günümüzde aile planlaması için güvenilir modern yöntemler kullanımı olmasına rağmen ülkemizde çiftlerin önemli bir kısmı daha düşük güvenilirliği olan geleneksel yöntemleri kullanmaya devam etmektedir (5). İstenmeyen gebeliklerin sonlandırılması, ciddi sağlık sorunlarına yol açabileceği gibi maddi açıdan da fazladan kayıplara neden olabilmektedir. Anne ölümlerinin %13'üne sağlıksız ortam ve koşullarda yapılan düşüklerin neden olduğu düşünülmüşse durumun oldukça önemli olduğu gözlenmektedir (6).

TNSA 2013 verilerine göre ülkemizde tüm kadınların herhangi bir yöntem kullanım sıklığı %66.5 olup bizim çalışmamızda ise bu sıklık %50.6 olarak tespit edilmiştir. Yine

Tablo 3: Oral Kontraseptiflere İlişkin Bilgi Durumu

	Evet	Hayır	Fikrim Yok
	n (%)	n (%)	n (%)
OKS adet düzensizliği yapar mı?	175 (16.2)	328 (30.3)	580 (53.6)
OKS tüylenme yapar mı?	271 (25.0)	179 (16.5)	633 (58.4)
OKS infertilite yapar mı?	136 (12.6)	224 (20.7)	723 (66.8)
OKS kilo aldırır mı?	442 (40.8)	116 (10.7)	525 (48.5)
OKS kanser yapar mı?	78 (7.2)	173 (16.0)	832 (76.8)
OKS meme hastalığı yapar mı?	73 (6.7)	158 (14.6)	852 (78.7)
Sigara içenler OKS kullanabilir mi?	257 (23.7)	145 (13.4)	681 (62.9)
Çevrenizdekilere OKS önerir misiniz?	303 (28.0)	780 (72.0)	-

TNSA 2013 verilerine göre en çok tercih edilen modern yöntemin RİA (%16.8) olduğu, kadınların %26'sının herhangi bir geleneksel yöntemi tercih ettiği ve en çok tercih edilen yönteminde geri çekme (%25.5) olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında çalışma sonuçlarımız TNSA 2013 verileri ile benzerlik göstermektedir (7). Eğitim düzeyi arttıkça modern kontraseptif yöntemleri tercih etme sıklığının arttığı gösterilmiştir (8,9). Özdemir ve arkadaşları yaptıkları çalışmada modern kontraseptif yöntemleri en fazla kullanan grubun %64.8 ile üniversite mezunu kadınların oluşturduğunu bildirmiştir (10).

Bizim çalışmamızda gönüllülerin %16.3'ünün OKS'leri bilmediği, %62'sinin daha önce OKS kullanmadığı görülmüştür. Çalışmaya katılanların %27.8'i OKS kullanmak ile ilgili çekincesi olduğunu belirtmiştir. Çekinceleri detaylı analiz ettiğimizde; katılımcıların %40.8'i OKS'lerin kilo aldırıldığını ve %25'i tüylenme yapacağından endişe ettiğini belirttikleri görülmüştür. Bunlara ek olarak katılımcıların %72 kadar büyük kesimi OKS'leri çevresindekilere önermeyeceğini belirtmiştir. Tüm bu bulgularla katılımcıların OKS ile ilgili detaylı bilgisi olmadığı, OKS başlamaktan endişe duydukları gözlenmiştir.

Sonuç olarak modern ülkelerde sıklıkla kullanılan OKS'lerin toplumumuzda yeteri kadar doğru bilinmediğini gözlemledik. Bu konuda kitle iletişim araçları etkin bir biçimde kullanılmalı, okullar, üniversiteler ve diğer eğitim kurumları bu konuda duyarlı duruma getirilmeli, müfredatlarda yer alması sağlanmalıdır. Çalışmamızda olgu sayısının azlığı ve sosyoekonomik düzeyi yüksek olan kişilerin kısıtlı sayıda olması, araştırmamızın en önemli sınırlayıcılarıydı. Böylesine önemli bir konu ile ilgili sağlık personelleri dahil tüm toplumun eğitilmesi büyük önem taşımaktadır.

Etik Komite Onayı: Etik komite onayı bu çalışma için, yerel etik komiteden alınmıştır.

Hasta Onamı: Hasta onamı alınmıştır.

Yazar Katkıları: Development of study - Ç.H., M.E., H.C.; Methodological design of the study - A.K., H.D.; Data acquisition and process - Ç.H., A.K.; Data analysis and interpretation - H.C., H.D.; Literature review - A.K., M.E.; Manuscript writing - Ç.H., M.E.; Manuscript review and revision - H.D., H.C.

Çıkar çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

KAYNAKLAR

1. The Johns Hopkins University. Why Family Planning Matters. Population Reports 1999;27:1-16.
2. UNICEF. The State of the World's Children 2001. Oxford University Pres. New York. 1996: 118-21.
3. Dağdeviren H, Cengiz H, Babaoğlu B, Kaya C, Doğan K, Yıldız Ş. Rahim içi araç hakkındaki bilgi düzeyinin araştırılması. Cukurova Medical Journal 2013;38:440-5.
4. Trussell J, Vaughan B. Contraceptive failure, method-related discontinuation and resumption of use: results from the 1995 National Survey of Family Growth. Fam Plann Perspect 1999;31:64-72. [CrossRef]
5. Black KI, Gupta S, Rassi A, Kubba A. Why do women experience untimed pregnancies? A review of contraceptive failure rates. Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol 2010;24:443-55. [CrossRef]
6. Daniels K, Jo J, Joyce A. Use of emergency contraception among women aged 15-44: United States, 2006-2010. NCHS Data Brief 2013; February 112:1-8.
7. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, "2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması". Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, 2014 TNSA 2013 (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması).
8. Akın A. Türkiye'de Ana Sağlığı, Aile Planlaması Hizmetleri ve İsteyerek Düşükler. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması - 1998 İleri Analiz Sonuçları. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD, Türkiye Aile Planlaması Vakfı, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu. Ankara, 2002.
9. Sak ME, Evsen ME, Sak S, Çaça FN. Kontrasepsiyon yöntemlerinin etkinliği ve kadınların eğitim düzeyi: Güneydoğu Anadolu'da bir ilçe örneği. Dicle Tıp Dergisi 2008;35:265-70.
10. Özdemir İ, Yıldırım U, Demirci F, Duras G, Yücel O. Düzce'de yaşayan 15-49 yaş grubu evli kadınların kontraseptif yöntemi kullanma ve kullanmama nedenleri. Düzce Tıp Fakültesi Dergisi 2002;4:19-22.